

3. Вікова психологія: періодизації вікового розвитку: навчально-наочний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Психологія» освітньо-професійної програми «Психологія». Укладач: Г. О. Горбань. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 45 с.

4. Грошевой Ю.М., Мірошниченко Т.М. Нове у кримінально-процесуальному законодавстві України. Харків : Основа, 2002. 110 с.

5. Теоретико-методологічні засади психологічної корекції особистості соціально дезадаптованих неповнолітніх : монографія / [Н. Ю. Максимова, І. Ф. Манілов, А. М. Грись та ін.] ; за ред. Н. Ю. Максимової. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 258 с.

Садовничий Богдан Олександрович,
аспірант заочної форми навчання
кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії
внутрішніх справ

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО ЗЛОВЖИВАНЬ ВЛАДОЮ АБО СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ, ПОВ'ЯЗАНИХ З РЕАЛІЗАЦІЄЮ ДОГОВОРІВ ПРО СПІЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ У БУДІВНИЦТВІ

Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях щодо зловживання владою або службовим становищем, пов'язаних з реалізацією договорів про спільну діяльність у будівництві, є необхідною складовою у процесі здобуття доказів.

В умовах воєнного стану, коли значні кошти Державного бюджету України спрямовуються на відновлення, будівництво об'єктів критичної інфраструктури та житла для внутрішньо переміщених осіб, злочинні схеми у галузі будівництва набувають особливої суспільної небезпеки. Тому правова регламентація залучення спеціаліста та використання спеціальних знань перестає бути суто технічною деталлю досудового розслідування, а прямо впливає на допустимість доказів у суді.

Залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій є однією з найпоширеніших форм використання спеціальних

знань під час розслідування. Участь спеціаліста у проведенні слідчих (розшукових) дій з позицій дотримання норм кримінально-процесуального закону може бути: обов'язковою, в силу прямої вказівки закону; ситуаційно-рекомендованою нормами закону або факультативною (участь спеціаліста законом не обумовлюється, але є можливою і визначається рішенням слідчого, виходячи із специфіки слідчої ситуації та потреби у використанні спеціальних знань для встановлення конкретних обставин) [1, с. 89–90].

Для прикладу, у вищевказаних кримінальних провадженнях участь спеціаліста найчастіше потрібна під час огляду приміщень, де проводилися ремонтні та оздоблювальні роботи (об'єктивно зафіксувати види та обсяги виконаних робіт, фактичну наявність чи відсутність конструктивних елементів, інженерних мереж, відповідність застосованих матеріалів проєктним і нормативним вимогам), та при роботі з електронними інформаційними системами, які містять сліди злочинної діяльності (оцінка стану й вмісту електронних інформаційних систем, забезпечення належного копіювання даних, фіксація ознак видалення чи модифікації інформації, а також збереження незмінності цифрових доказів).

Спеціальні знання обґрунтовано розуміються як знання, відмінні від професійних знань слідчого, прокурора, судді чи інших учасників кримінального провадження, що використовуються для досягнення цілей розслідування кримінального правопорушення та вирішення завдань кримінального провадження [2, с. 487].

Чинний КПК України містить загальний перелік випадків залучення спеціалістів, його прав, обов'язків та підстав для відводу, що закріплено у статтях 71, 72, 79 КПК України [3]. Однак не визначеним у законодавстві залишається питання ідентифікації галузі знань, з якої потрібно залучити спеціаліста, підтвердження його рівня знань та навичок.

Тому доцільно спиратися на галузі знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, що затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 № 1021).

Для спеціалістів, які можуть брати участь в огляді приміщень, це, зокрема, галузь знань «G Інженерія, виробництво та будівництво» і спеціальності «G17 Архітектура та містобудування»

та «G19 Будівництво та цивільна інженерія», для огляду електронних інформаційних систем – галузь «F Інформаційні технології» (спеціальності F1, F2, F5, F6, F7 тощо) [4].

Саме ці коди галузей знань і спеціальностей можуть і мають стати для слідчого орієнтиром при визначенні обізнаної особи, яку можливо залучити як спеціаліста у кримінальному провадженні.

Системна дипломна та післядипломна освіта формує у спеціаліста інтегральну компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі з урахуванням знань, умінь, цінностей, автономії та відповідальності. Переліки спеціальних компетентностей, передбачені для спеціальностей G17 і G19, охоплюють уміння працювати з проектною документацією, дотримуватися будівельних норм і технічних регламентів, виконувати обміри, аналізувати інженерно-технічні умови, застосовувати сучасні будівельні матеріали та технології. В ІТ-напрямі (спеціальності F1, F2, F5, F6, F7) ключовими є цифрова грамотність, моделювання, аналіз даних, розробка й експлуатація інформаційних систем [5, 6, 7, 8, 9, 10].

Для слідчого перелік компетентностей з освітнього стандарту – це орієнтир для визначення, які саме завдання доцільно покласти на спеціаліста в межах конкретної слідчої (розшукової) дії.

На наш погляд, оптимізація правової регламентації залучення спеціаліста у кримінальних провадженнях має відбуватися шляхом розроблення міжвідомчих стандартів (НП, ОГП, СБУ, НАБУ, БЕБ, ДБР), що будуть включати опис галузей знань і спеціальностей, компетентностей, типових задач, які спеціаліст може вирішувати.

Підсумовуючи викладене, можливо дійти висновку, що чинна правова регламентація використання спеціальних знань є недостатньо орієнтованою на компетентнісний підхід. Запропонована модель оптимізації спрямована на те, щоб перетворити процес залучення спеціаліста з формалізованого на керований, який забезпечить методологічну коректність результатів слідчої (розшукової) дії, створить надійну основу для подальших судових експертиз і підвищить стійкість доказів до критики стороною захисту.

Список використаних джерел

1. Саковський А.А., Мирівська А.В. Теоретичні аспекти проблемних питань використання спеціальних знань під час

розслідування. *Науково-виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Право*. Випуск 4 (78). 2022. С. 135–140. DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.4.19>

2. Юсупов А. Спеціальні знання при проведенні кримінального провадження та в інших видах судочинства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 487.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651–VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 17.11.2025).

4. Про затвердження Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (дата звернення: 17.11.2025).

5. Стандарт вищої освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 16 червня 2020 р. № 808 URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/06/17/191-Arkitekt.mistobud-bakalavr-VO-zatv.stand.01.11.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

6. Стандарт вищої освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 18 березня 2021 р. № 333. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2021/03/19/192-Budivn.ta.tsyvil.inzhener-bakalavr-VO.18.01.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

7. Стандарт вищої освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 13 листопада 2018 р. №1242. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/113-prikladna-matematika.bakalavr-1.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

8. Стандарт вищої освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 29 жовтня 2018 р. № 1166. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/121-inzhener.programn.zabezp.bakalavr-1.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

9. Стандарт вищої освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2018 р. № 1380. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/126-inform.sist.tekhnol.bakalavr-1.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

10. Стандарт вищої освіти України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 19 листопада 2018 р. № 1262. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/123-kompyuter.inzhener.bakalavr-1.pdf> (дата звернення: 17.11.2025).

Сахошко Марина Олександрівна,
аспірант кафедри криміналістичного
забезпечення та судових експертиз
навчально-наукового експертно-
криміналістичного інституту Національної
академії внутрішніх справ

УЧАСТЬ АДВОКАТА В ДОПИТІ ЕКСПЕРТА В СУДІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ПРО НЕЗАКОННЕ ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ЗБУТ ПАЛЬНОГО АБО ТРАНСПОРТУВАННЯ ЙОГО З МЕТОЮ ЗБУТУ

У кримінальному провадженні висновок експерта ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях. Відповідно до ст. 12 Закону України «Про судову експертизу», судовий експерт зобов'язаний: провести повне дослідження і дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок; на вимогу особи або органу, які залучили експерта, судді, суду дати роз'яснення щодо даного ним висновку [1].

Під час розслідування незаконного виготовлення, зберігання, збуту пального або його транспортування з метою збуту наявні у справі експертизи можуть викликати певний сумнів або їх результати можуть суперечать іншим обставинам справи. З метою розв'язання цієї проблеми може бути проведений допит експерта в суді (ст. 356 КПК України). При допиті експерта в суді він надає показання, а відповідно до кримінального процесуального законодавства показання експерта є одним із процесуальних джерел доказів (ч. 1 ст. 95 КПК України). Складність допиту експерта полягає в тому, що суб'єкти допиту часто не обізнані у сфері знань, якими володіє експерт. Відповідно, під час допиту найактивніше поводить себе сторона, не на користь якої дано висновок, убачаючи сумнів у професіоналізмі експерта.

Прибуття до суду експерта для його допиту забезпечується стороною кримінального провадження, яка заявила клопотання